הדף היומי

מדרשית הדף היומי

הבית הרוחני שלך

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת ברכות - דף כד

עיונים על הדף

קול באשה ערוה, מתי? ונפק"מ בקריאת המגילה!

"אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך ערב ומראך נאוה", ביאר רש"י ממה ששיבח הכתוב את קול האשה משמע שיש בזה תאווה.

מעתה יש לברר כלפי מה אמרו "קול באשה" האם באשתו לגבי ק"ש או בזמן איסור, האם לגבי שאר נשים, האם קול דיבור אף הוא אסור, או רק קול זמר ושירה.

ברשב"א הביא מדברי הראב"ד שלגבי אשתו לא חוששים לפניה ידיה ורגליה וקול דבורה שאינו זמר, ושערה מחוץ לצמתה שאינו מתכסה, מפני שהוא רגיל בהן ואין זה מטרידו. *(יש לדקדק בלשונו הטהור של הראב"ד שהתיר שיער היוצא מהצמה דווקא לגבי אשה לבעלה, וח"ו מלהורות היתר בשיער כלפי העולם.)*

ממשיך הראב"ד, ובאשה אחרת אסור להסתכל בשום מקום ואפילו באצבע קטנה ובשערה, ואסור לשמוע אפילו קול דבורה כדאמרינן בקדושין *(ע, א)* לישדר מר שלמא לילתא, אמר ליה הכי אמר שמואל קול באשה ערוה. היינו הוכיח הראב"ד מהגמ' בקידושין שכל דיבור אסור באשה, לא רק קול זמר. אלא סייג הראב"ד את דבריו, "מיהו נראה דדווקא קול של שאלת שלום או בהשבת שלום כי התם, דאיכא קרוב הדעת". המאירי הוסיף עוד משפט שיש בו לבאר את דברי הראב"ד "ומ"מ אפשר לומר ששאלת שלום והשבתו כעין זמר הוא", היינו איסור שמיעת קול אשה המוגדר לערוה, באשה שאינה אשתו, כולל כל דיבור של קרבה, לא רק זמר ושירה אלא אף שאילת שלום או להשיב שלום, אף דיבור!!!!

בגמ' בסנהדרין *(יד)* הביאה הגמ' שכאשר הגיע רבי אבהו לבית הקיסר בשובו מבית המדרש, יצאו נשים מבית הקיסר ושרו לפניו נשיא בעמו מנהיג אומתו נר המאיר ברוך בואך לשלום.

וצריך להשכיל, היתכן שלא חשש רבי אבהו למה שאמרו חז"ל קול באשה ערוה, ואמנם יתכן שלא היה ברירה בידו וכד', א"כ מדוע נזכר הדבר בש"ס ללא סייג וענין בדבר. עוד גמרא שצריך להבין מעין אותו ענין, מבואר בגמ' לעיל וכן בב"מ *(פד, א)* ריו"ח ישב בפתח בית הטבילה כדי שיפגשו בו בנות ישראל העולות מן הטבילה ובזכות כך יהיה להם בנים יפים כמוהו ועמלים בתורה כמוהו. ולא פחד מעין הרע כיון שהיה מצאצאי יוסף הצדיק שהם מעבר לעין הרע. איך יתכן שישב אותו צדיק על פתח בית הטבילה. אמנם לא חשש לעין הרע מחמת יופיו, האם מותר כדבר הזה ואין חשש להרהור עבירה.

כתב הריטב"א בשלהי מסכת קידושין בסוגיות של איסור יחוד, וז"ל "הכל לפי דעת יראת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו, עושה. ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור, כדאיתא במס' ע"ז. ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו, ואין מעלה טינא כלל, מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן דיתיב אשערי טבילה ולא חייש איצר הרע. ורבי אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר, וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרוניתא, ורב אדא בר אהבה שאמרו בכתובות דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה, ולא חייש להרהורא, מטעמא דאמרן.

אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל ת"ח בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין כל הני עובדין דמייתי' ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה שדברי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותקוה לעת זקנתו. שנאמר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו ואמן כן יהי רצון". עכ"ל.

מענין לענין באותו ענין, לאחר ששמענו מדברי הריטב"א שלא חש רבי אבהו לקול באשה לרוב צדקתו וגדלותו וכו'. יש לברר האם בדבר שאינו שירה יש חשש קול באשה ערוה או לא.

הראב"ד הנזכר למעלה, אסר דיבור, כמבואר בדבר לגבי שאילת שלום. מאידך בריטב"א כתב שדווקא קול זמר אסור וקול דיבור לא חששו. *(הריטב"א נקט בדבריו שכל האיסור בגמ' הוא לגבי קריאת שמע. אולם יש לעיין שם בגמ' ובביאור רש"י שלגבי אשתו האיסור הוא בזמן ק"ש ואמירת דבר שבקדושה, אולם לגבי שאר נשים האיסור עומד בכל רגע.)*

מעתה יש לברר, האם מותר לצאת ידי חובת קריאת המגילה ע"י נשים. מצד עצם חיוב קריאת המגילה, אמנם קריאת המגילה היא מצוות עשה מדרבנן שהזמן גרמא, ומחמת זה היה מקום לפטור נשים, אך כבר אמרו חז"ל שאף הם היו באותו הנס ונשים חייבות בקריאת המגילה. השאלה האם הם יכולים להוציא גברים.

הנידון תלוי ביסוד הדין האם לנשים יש ערבות או לא. ועי' בביאור הלכה *(תרפט)* שמחמת הספק האם נשים בכלל ערבות נקט שאין להם להוציא אחרים כאשר הם כבר יצאו ידי חובה. וכתב המחבר *(שם סעיף ב)* שי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. בביאור הענין כתב המ"ב *(ז)* לא דמי לנר חנוכה דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג, וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה *(כמבואר בדברי הרמ"א שאשה מברכת "לשמוע" שאינה מחוייבת לקרא אלא לשמוע.)* ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש אבל אשה מוציאה את חברתה. ע"כ תו"ד המבואר שלכתחילה בודאי אין לאשה להוציא איש, ובמ"ב נקט ביותר שהטעם הוא מצד "כבוד הציבור". המקור של דברי המ"ב הוא מהמגן אברהם, אך יסוד הדין נראה שהועתק מהכל בו, ושם יש תוספת אומר הנוגעת לנידון דידן, וז"ל הכל בו *(סי' מה)* "נשים כיון שהן חייבות שאף הן היו באותו הנס י"ל שמוציאות אף האנשים, ואעפ"כ אין ראוי להשלים בהן עשרה, דכל מקום שהצריכו עשרה אנשים בעינן. <u>והבעל 'עשרת הדברות' כתב שאין נשים מוציאות אנשים בקריאתם והטעם משום דקול באשה ערוה</u>, ואע"ג דמדליקות נר חנוכה ומברכות לא דמי לפי שאין צורך שיהיו שם האנשים בעת ההדלקה.

סיכום הדף

נושא היום: ק"ש בסביבת ערוה. ובמבואות המטונפות.

<u>אמר רב יהודה בשם שמואל</u>, <u>לרב יוסף בנו של רב נחוניא</u>, שניים שישנים במיטה אחת ללא בגדים [1], יכולים לסובב פניהם שלא יהיו זה מול זה <u>ויקראו ק"ש</u> <u>ואפילו</u> אשתו עמו במיטה. <u>שאל רב יוסף</u>, אשתו לא שאלתי שהרי אשתו כגופו, אבל אדם אחר שיש יותר הרהור אולי אסור. <u>ועוד</u> מבואר בברייתא שמותר לקרא אא"כ יש טלית מפסיקה ביניהם, <u>לדברי רב יוסף</u> מובן, באשתו עמו לא צריך טלית, ובאדם אחר מותר לקרא רק כשיש טלית. *(אמנם בדקדוק לשון הברייתא עדיין קשה, שהרי 'בני בתו' כולל אשתו* [2]*, ואמרו דווקא בהפסק טלית מותר.)* <u>ושמואל</u> מעמיד שהדבר תלוי במחלוקת תנאים.

<u>לא חששו</u> לעגבות שנוגעים זה בזה, <u>כדברי ר"ה</u> שעגבות אין בהם דין 'ערוה'. <u>וכן</u> למדו לגבי הפרשת חלה, שאשה יכולה להפריש בזמן שיכולה לכסות ערותה בקרקע, <u>אע"פ</u> שעגבותיה נראים. <u>דוחה הגמ'</u>, שמדובר שהיתה צמודה לקרקע באופן שלא נראו כלל עגבותיה.

<u>בבניו הקטנים</u> יכול לקרא ק"ש שהם עמו ערומים אפילו בלא הפסק טלית, <u>לרב חסדא</u>, <u>תינוקת</u> עד גיל ג' ויום אחד. <u>ותינוק</u> עד ט' ויום אחד. <u>וי"א</u>, <u>תינוקת</u> יא' ויום אחד. <u>ותינוק</u> יב' ויום אחד, וזה עד שיראו סימני נערות "שדים נכנו ושערך צמח".

<u>אמר רב אשי לרב כהנא</u>, אמנם למעלה פסקו כשמואל שיכול להניח תפיליו תחת מראשותיו אפילו אשתו עמו, <u>אבל כאן</u> לא אמרו הלכה כשמואל.

<u>שאל רב מרי את רב פפא</u>, אם יש חשש בשער הערוה שיוצא מחוץ לבגדו, <u>וריחז לו</u> שאין לחוש.

<u>אמר רבי יצחק</u>, טפח באשה ערוה. <u>הלכה זו נאמרה</u> לגבי איסור לומר דברים שבקדושה כנגד אשתו המותרת. <u>שהרי לגבי איסור הסתכלות</u>, כבר נאסר להסתכל אפילו באצבע קטנה, שאמרו שבמלחמת מדין נתנו תכשיטים המכוסים יחד עם תכשיטים המגולים ללמד שהמסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף.

<u>אמר רב חסדא</u> <u>שוק</u> של אשה, ערוה, "גלי שוק עברי נהרות" "תגל ערותך וגם תראה חרפתך. <u>שמואל אמר</u>, <u>קול</u> של אשה ערוה, "כי קולך ערב ומראך נאוה". <u>אמר רב ששת</u>, <u>שער</u> של אשה ערוה, "שערך כעדר העזים".

<u>אמר רבי חנינא</u>, רבי תלה תפיליו, <u>ומבארת הגמ'</u>, <u>א</u>. תלה בבית ולא ברצועות שזה דרך בזיון. <u>ב</u>. שתלה את התיק שלהם *(והחידוש שלא צריך להשכיבם כס"ת)*. שהרי איסור חמור לתלות את התפילין עצמם בצורה האסורה, שאמרו התולה תפיליו יתלו לו חיין, דורשי פסוקים אמרו "והיו חייך תלואים לך מנגד".

<u>עדו אמר רבי חנינא</u>, ראיתי את רבי <u>שגיהק</u> <u>ופיהק</u> *(ביארו שהיה באונס)* <u>ונתעטש</u> *(למעלה, כרבי זירא שסימן שעושים לו נחת רוח מלמעלה)* <u>ורק</u> (רבי סבר כרב יהודה שמותר ליירוק לתוך כסות) וממשמש בבגדו, להעביר כינה שעקצתו [3]. <u>אבל</u> לא היה מתעטף, שנפלה הטלית. <u>וכשהוא מפהק</u> היה מניח ידו על סנטרו.

<u>המשמיע קולו בתפילה</u>, הרי זה מקטני אמנה, <u>ביאר ר"ה</u>, דווקא אם יכול לכוון בשקט, אבל אם זה מה שגורר את הכוונה, מותר. <u>אבל בציבור</u> יש חשש שיפריע להם. <u>המגביה קולו בתפלתו</u>, הרי זה מנביאי השקר. <u>המתעטש בתפלתו</u> סימן רע לו, <u>וכמבואר</u> דווקא מדובר בהפחה. <u>ויש אומרים</u> ניכר שהוא מכוער. <u>היורק בתפלתו</u> כאילו רק בפני המלך, <u>ולפי המבואר</u> דווקא על הרצפה. <u>ואמנם רב אשי</u> הסתובב וירק לאחוריו, <u>ואמר לרבינא</u> שלאיסטניס מותר, שלא יכול לסבול הרוק בבגדיו.

<u>רב יהודה סבר</u> שיש איסור עשה מדברי קבלה לעלות מבבל לארץ ישראל, שהרי אמר הנביא "בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ד'", <u>ורבי אבא</u> שרצה לעלות לארץ ישראל השתמט מלראות פניו, ורצה לשמוע הלכה והאזין מחוץ לבית המדרש, <u>ושמע</u> שאמר התנא לפני רב יהודה, היה עומד בתפלה והיפח ממתין עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל. <u>וי"א</u> שאם נזקק להפיח מתרחק ד' אמות, ומתין עד שיכלה הרוח, <u>ואח"כ אומר</u> "רבש"ע יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפניך חרפתנו וכלימתנו בחיינו ובאחריתנו רמה ותולעה", <u>וממשיך</u> תפילתו. <u>אמר רבי אבא</u> אם לא באתי לשמוע אלא הלכה זו, דיי.

<u>ישן ערום מכוסה בטלית</u>, ולא יכול להוציא ראשו מחמת הצינה, <u>וי"א</u> שיחצוץ בטית במקום הצוואר, <u>שסברו</u> שאין חשש בליבו רואה את הערוה. <u>וי"א</u> חוצץ על ליבו.

<u>אמר ר"ה בשם ריו"ח</u>, במבואות המטונפות, מניח ידו על פיו וקורא ק"ש. <u>רב חסדא</u> תמה על הלכה זו. <u>וי"א</u> שרבה בר בר חנה אמר הלכה זו בשם ריב"ל, <u>ותמה רב חסדא</u> על הלכה זו. <u>ומהלך יותר קל מעומד</u>, שהרי רב הונא התיר כאן להולך ע"י שמניח ידו על פיו, <u>ומאידך</u> אמר שאסור לת"ח לעמוד במקום הטינופת שהרי לא יכול בלא להרהר דברי תורה.

<u>ולמסקנא</u>, אף ריו"ח חילק בין עומד למהלך, מהלך מותר לקרא בזמן שמכסה פיו, ואילו עומד, כלומר מתהמה אסר, <u>שרבה בר בר חנה אמר בשם ריו"ח</u> שאסור להרהר בדברי תורה בבית המרחץ ובבית הכסא. <u>ואין להוכיח</u> ממה שאמר ריו"ח לרבי אהבו, <u>ששאלו רבי אהבו</u> לאחר שהפסיק מחמת מבואות המטונפות, <u>להיכן חוזר</u>, <u>ואמר לו ריו"ח</u> אם שהית כדי לגמור כולה, חוזר לראש, וא"כ היה מקום להוכיח שסובר ריו"ח שאסור אפילו בכיסוי פיו, <u>ומבארת הגמ'</u>, שריו"ח אמר לשיטת רבי אהבו שהפסיק. <u>אבל לדעתו</u> לא היה לו להפסיק, אלא להמשיך ע"י כיסוי פיו.

<u>הגמ' מביאה ברייתא כר"ה</u>, שמניח ידו על פיו וקורא. <u>וברייתא כרב חסדא</u>, שצריך להפסיק. <u>אמר רבי מיאשה בן בנו של ריב"ל</u>, אם לא הפסיק במבואות המטונפות "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם". <u>לרב אסי</u>, "הוי מושכי העון בחבלי השוא". <u>לרב אדא בר אהבה</u> "כי דבר ד' בזה". <u>ואם הפסיק</u> מחמת המבואות המטונפות, <u>ביאר רבי אבהו</u> "ובדבר הזה תאריכו ימים".

הארות:

[1] מבארים תוד"ה שניים, שצ"ל שמוציא ראשו חוץ לטלית שאל"כ רואה ערות עצמו. וכן דנו מדוע אין בעיה מצד ליבו רואה את הערוה, או שסברו שמותר, או שחצץ בידו. [2] ביארנו לפי רש"י, עי' תוד"ה והתניא. [3] ביארנו כרש"י, בתוד"ה משמש בבגדו ולא התעטף, הם דבר אחד שהיה מסדר מעט את הטלית שלא תיפול ואין בכך הפסק, אבל אם נפלה לא החזירה שהרי זה הפסק.